

Chaos!

Artiesten en podia gemengeld in de artiestenregeling 2001

André Nuchelmans Met de belastingwet is ook de artiestenregeling herzien. Tal van onbedoelde effecten, voor artiesten, organisatoren en voor de ontwikkeling van de podiumkunsten als zodanig, zijn het gevolg. De genese van een omstreden regeling die binnen twee maanden nadat hij in werking trad al op de snijtafel van de herziening lag.

Met ingang van 1 januari 2001 is de nieuwe belastingwet van kracht. Bij de herziening van het oude belastingstelsel is de zogenaamde artiestenregeling eveneens herzien.

Belangrijkste reden voor deze wijziging was het vermoede misbruik van onkostenvergoedingen tegen te gaan. Bij nadere bestudering lijkt de nieuwe regeling eerder bedoeld om de overheid van extra inkomsten te voorzien.

De artiestenregeling is een andere benaming voor wat in de oude regeling 'fictieve dienstbetrekking' werd genoemd. Het doel van de artiestenregeling is om de arbeidsrelatie van personen die optreden als artiest, gelijk te schakelen met een arbeidsovereenkomst (dienstbetrekking). Artiesten kunnen daardoor gebruikmaken van uitkeringen sociale zekerheid (Langenberg 2001, 69).¹ De herziene artiestenregeling heeft niet alleen gevolgen voor de optredende artiesten, maar ook voor

bemiddelende instanties zoals impresario's, organisatoren en podia.

Ondanks protesten van belastingadviseurs, zoals Dick Molenaar van All Arts Belastingadviseurs, en koepelorganisaties voor podia, zoals het Nationaal Pop Instituut (NPI), de Vereniging van Nederlandse Poppodia (VNP) en de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD), is de regeling in november 2000 door de Tweede Kamer goedgekeurd. Niet lang nadat de regeling in werking trad, waren de eerste gevolgen al merkbaar. In januari 2001 besloot het Amsterdamse poppodium Winston Kingdom te stoppen met het programmeren van livemuziek. Kort daarop kondigde het Rotterdamse Rotown aan de live programmering met 25 procent te verminderen. Bovendien verschenen er berichten in de kranten dat de Wiener Philharmoniker en het London Symphony Orchestra als gevolg van de nieuwe belastingwet

Nederland voortaan zouden mijden.² Terwijl de media aan die eerdere protesten tegen de regeling nauwelijks aandacht hadden besteed, berichtten zij plotseling eensgezind over de ongewenste effecten van de nieuwe artiestenregeling.

Omdat de nieuwe artiestenregeling verschillende consequenties heeft voor verschillende podiumartiesten, afhankelijk van hun organisatievorm en hun herkomst, is het niet meteen duidelijk hoe de vork in de steel zit. Dat kan het beste worden uitgelegd door de situatie van voor 1 januari 2001 af te zetten tegen de huidige situatie.

De oude regeling tot 1 januari 2001

Ter wille van de overzichtelijkheid worden in het navolgende naast de podia vier groepen artiesten onderscheiden: de professionals, de semi-professionals, de amateurs en de buitenlandse artiesten en ensembles.³ De eerste groep, de Nederlandse professionals, bestaat uit gerenommeerde musici, zoals bekende popbands, dansgroepen en orkesten. Zij zijn in loondienst van een rechtspersoon, in de meeste gevallen een bv, stichting of vereniging. Leden van deze groep treden doorgaans op om in hun inkomsten te voorzien. De tweede groep bestaat uit Nederlandse artiesten of ensembles die spelen op basis van een nettogageafspraken, de zogenaamde semi-professionals. Deze artiesten zijn voor hun inkomen voor een belangrijk deel afhankelijk van hun optredens. De laatste groep Nederlandse artiesten of ensembles zijn de amateurs. Zij kunnen verschillende motieven hebben om op te treden, bijvoorbeeld het opdoen van podiumervaring als opstap naar de (semi-) professionele status of louter uitoefening van hun hobby. In deze categorie vallen bijvoorbeeld de fanfares, amateurtoneelgezelschappen, -koren en -popbands. Tot slot zijn er de artiesten en ensembles die afkomstig zijn uit

het buitenland en voor wie om die reden andere regels gelden dan voor de uit Nederland afkomstige artiesten en ensembles.

Het gaat in dit verband zowel om professionals als om semi-professionals en amateurs.

In het geval van de professionals werd in de oude regeling een contract gesloten tussen de rechtspersoon en het podium. In het contract werd een brutobedrag afgesproken; de stichting of bv droeg zorg voor de afdracht van loonbelasting en sociale premies. Tot de groep professionals behoorden ook de soloartiesten of leiders van gezelschappen die in het bezit waren van een zogenaamde zelfstandigenverklaring. Zij zorgden zelf voor het afdragen van loonbelastingen en premies. De artiestenregeling was op hen niet van toepassing.

Semi-professionals die een inhoudingsplichtigenverklaring aanvroegen, verkeerden in dezelfde positie. De houder van deze verklaring werd daardoor verantwoordelijk voor het afdragen van loonbelasting en premies sociale zekerheid, in plaats van de zaalhouder. Indien een optredend gezelschap in het bezit was van een dergelijke verklaring, was er geen sprake van een fictief dienstverband tussen zaaleigenaar en artiest of gezelschap. De artiestenregeling oude stijl was evenmin van toepassing op optredens in de privé-sfeer, zoals bruiloften en partijen.

Voor de overige semi-professionals werd per optreden per gezelschap door de organisator (het podium) één loonverdelingsverklaring ingevuld. Hierin stond de totale vergoeding voor het optreden en hoe deze onder de leden van het optredende gezelschap moest worden verdeeld. In deze verklaring werd onderscheid gemaakt tussen inkomsten en onkosten. De inkomsten waren over het algemeen nettoloonafspraken: de organisator zorgde voor

de afdracht van loonbelasting - 31,5 procent van het brutoloon (Molenaar 2000, 522) - en sociale premies. Van alle artiesten die loon ontvingen, moesten daarom op de loonverdelingsverklaring persoonlijke gegevens (naam, adres, geboortedatum en sofi-nummer) ingevuld worden, en de verklaring moest vergezeld gaan van een kopie van het paspoort. Door het fictieve dienstverband waren de artiesten in geval van werkloosheid en ziekte verzekerd van een uitkering.

Ook voor amateurs gold in de oude situatie het fictieve dienstverband. Met name voor gezelschappen als koren en fanfares leverde dit een enorme administratieve rompslomp op: zij moesten de persoonsgegevens van alle leden doorgeven en kopieën van de paspoorten van alle leden bijvoegen. Deze papierwinkel kon worden omzeild door op de loonverdelingsverklaring in te vullen dat er geen inkomsten waren en dat alle ontvangen vergoedingen onkosten betroffen. Veel amateurpopbands werkten met een dergelijke 'loonverdelingsverklaring op nul'.

Artiesten en ensembles uit het buitenland konden, net als die uit Nederland, worden onderscheiden in professionals, semi-professionals en amateurs. In de oude situatie golden voor hen dezelfde regels. De enige uitzondering betrof de zelfstandigenverklaring. Zij konden niet beschikken over een dergelijke verklaring die uitsluitend bestemd was voor in Nederland woonachtige en werkzame artiesten.

De artiestenregeling 2001

De drastische wijzigingen in de artiestenregeling per 1 januari 2001 hebben de meeste consequenties voor de amateurs en de buitenlandse artiesten en ensembles. Daarnaast heeft de regeling in een aantal gevallen ook gevolgen voor de podia en organisatoren van optredens.

Een belangrijk verschil met de oude artiestenregeling is dat de artiesten met ingang van 1 januari 2001 voor de dag of dagen van het optreden in dienst treden van het podium. Om die reden moet de organisator voor elk lid van het gezelschap een dossier aanleggen. Dit bestaat uit naam-, adres- en woonplaatsgegevens, een kopie van het paspoort en het sofi-nummer. In het geval de optredende artiest niet de Nederlandse nationaliteit bezit, moet ook een tewerkstellingsvergunning worden overlegd.

Een tweede belangrijk verschil is dat alle inkomsten, inclusief verstrekkingen in natura als hotelovernachtingen, vervoer en dergelijke, als loon worden gezien (het verloningsprincipe) en dus belastbaar zijn. De enige uitzondering op deze regel zijn maaltijden en andere consumpties. De loonverdelingsverklaring is daarom vervangen door een gageverklaring loonbelasting. Hierin is een post 'Algemene onkosten' opgenomen. Deze kunnen alleen worden opgevoerd als men voorafgaand aan het optreden een zogenaamde kostenvergoedingsbeschikking bij de belastingdienst heeft aangevraagd; de inspecteur van de belastingdienst geeft vervolgens aan hoeveel als onkosten aangemerkt kan worden. Een kopie van deze beschikking dient bij de gageverklaring gevoegd te worden. Elk lid van het gezelschap moet afzonderlijk zo'n beschikking aanvragen. De artiesten worden dus geconfronteerd met een toename van administratieve handelingen.

Ook het belastingpercentage is in de nieuwe regeling veranderd. Moest in de oude situatie 31,5 procent van het volle brutoloon aan loonbelasting betaald worden, in de nieuwe artiestenregeling is dit tarief gesteld op 20 procent. Heeft de artiest echter een kostenvergoedingsbeschikking aangevraagd dan wordt het tarief van de eerste belastingschijf gehanteerd, zijnde 32,35 procent.

Als het dossier van de artiest onvolledig is, wordt het zogenaamde anoniementarief van kracht. Dit houdt in dat over de genoten inkomsten 52 procent belasting betaald moet worden.

Binnenlandse artiesten in de nieuwe regeling

Op de Nederlandse professionals is de artiestenregeling 2001 niet van toepassing. Deze groep artiesten is immers in loondienst, bijvoorbeeld van een stichting of bv, die voor afdracht van loonbelasting en sociale premies zorgt. Als een gezelschap semi-professionals in een stichting of vereniging is ondergebracht, kan voor hen nog steeds een zogenaamde inhoudingsplichtigenverklaring worden aangevraagd. In dat geval vallen de artiesten ook niet meer onder de artiestenregeling, omdat de stichting of vereniging werkgever is geworden. Als gevolg hiervan kan het gezelschap wel met omzetbelasting te maken krijgen en worden er strengere eisen aan de administratie gesteld.

Voor de overige semi-professionals lijkt er op het eerste gezicht weinig te veranderen, op een toename van het aantal administratieve handelingen na. Elke artiest moet immers individueel een gageverklaring loonbelasting aanvragen en een kostenvergoedingsbeschikking aanvragen. Omdat de leden van deze groep meestal nettoloonafspraken maken, blijven hun inkomsten ogenschijnlijk gelijk. Dat verandert als zij géén kostenvergoedingsbeschikking aanvragen. In dat geval vallen zij in het belastingtarief van 20 procent. Heel concreet betekent dit dat hun brutoloon erop achteruitgaat. Stel dat er per artiest een bedrag van f 400,- voor een optreden is afgesproken. In de oude regeling betekende dit een brutoloon van f 603,25, in het nieuwe regime komt de artiest echter uit op een bruto-inkomen van f 516,25: een verschil van f 87,- (Molenaar 2000,

522). De consequenties van die tariefwijziging worden pas duidelijk wanneer de betreffende artiest een beroep doet op een werkloosheidsuitkering of ziektekostenverzekering. Beide gaan namelijk uit van het brutoloon. Wordt netjes voor elk optreden een kostenvergoedingsbeschikking aangevraagd, dan mag het door de belastinginspecteur aangemerkte bedrag op de gageverklaring loonbelasting bij algemene onkosten opgenomen worden en valt de artiest in het belastingtarief van 32,35 procent.

Van alle Nederlandse artiesten ondervinden de amateurs de meeste gevolgen van de nieuwe regeling. In de oude situatie konden zij volstaan met een loonverdelingsverklaring die op nul werd gezet, door alle inkomsten als onkosten op te voeren. In de nieuwe artiestenregeling is dit niet meer mogelijk. Zij moeten net als de semi-professionals nettogageafspraken maken en een kostenvergoedingsbeschikking aanvragen om hun onkosten te kunnen opvoeren. Als zij vergeten die beschikking aan te vragen - niet ondenkbaar, omdat zij niet zo frequent optreden - staat hun bovendien nog een extra belastingaanslag te wachten. Het geld dat zij met optredens verdienen, wordt door de belastingdienst altijd als inkomsten gezien. Eventueel te veel betaalde belasting kan achteraf middels een T-biljet weer worden teruggevorderd. Het aantal amateurartiesten dat met de regeling te maken krijgt wordt geschat op 600.000 (VSCD 2000, 2).

Buitenlandse artiesten in de nieuwe regeling

Voor artiesten uit het buitenland die in Nederland optreden gelden onder de nieuwe artiestenregeling grofweg dezelfde regels als voor de Nederlandse musici artiesten. Het belangrijkste verschil met de oude regeling is dat nu ook professionele artiesten met de regeling te maken krijgen. Voor artiesten uit landen waar Nederland geen belastingverdrag

mee heeft gesloten, moeten een sofi-nummer en een tewerkstellings- en verblijfsvergunning worden aangevraagd. Voor artiesten uit landen waar Nederland wel een belastingverdrag mee heeft, zoals Oostenrijk en Groot-Brittannië, moeten naam, adres en woonplaats van alle leden van een gezelschap aan de belastingdienst worden doorgegeven in verband met de aanvraag van een kostenvergoedingsbeschikking. Dit moet allemaal geregeld zijn voor het concert, de op- of uitvoering plaatsvindt. De concertzaal of schouwburg is daarvoor verantwoordelijk. Al die handelingen zijn nog te overzien als het gaat om een popband van vier personen. In het geval van een orkest met meer dan honderd leden wordt de situatie een stuk gecompliceerder.

Net als bij Nederlandse artiesten worden bij buitenlandse artiesten alle onkosten belast, inclusief vliegtickets en overnachtingen.⁴ Zij kunnen echter ook een kostenvergoedingsbeschikking aanvragen. Te veel betaalde belasting kan achteraf middels een T-biljet worden teruggevraagd. Elk lid van een gezelschap moet dan individueel een T-biljet invullen. Amateurgezelschappen die niet vaker dan vier keer per jaar optreden zullen dit al snel achterwege laten. Zij zijn voor een korte periode in Nederland en missen de financiële armslag om een belastingadviseur in te huren. Het gaat bovendien om relatief kleine bedragen. Voor de professionals onder hen kan teruggave zeer de moeite waard zijn, omdat zij in de nieuwe artiestenregeling inkomstenbelasting moeten betalen. Indien de genoten inkomsten opnieuw in eigen land belast worden, wordt er dus dubbel belasting betaald. De professionals kunnen het zich permitteren om een belastingadviseur in dienst te nemen, die hun belangen in Nederland behartigt.

Het is niet ondenkbaar dat bekende buitenlandse artiesten als gevolg van de artiestenregeling 2001 Nederland zullen mijden,

ook gezien de administratieve eisen, waaraan voldaan moet worden.⁵ Deze administratieve voorwaarden kunnen grote gevolgen hebben, onder meer voor orkesten. In de nieuwe artiestenregeling is het vrijwel onmogelijk geworden leden van een gezelschap die door ziekte of andere omstandigheden uitvallen, te vervangen. De benodigde aanvragen moeten immers ruim voor het daadwerkelijke optreden worden ingediend.

Gezelschappen in de sector wereldmuziek ondervinden soortgelijke problemen bij optredens in Nederland. De samenstelling van dergelijke gezelschappen is vaak pas een week voor het optreden bekend. Dit is te kort om aan de administratieve verplichtingen te voldoen. De reactie van de belastingdienst bij problemen om alle aanvragen op tijd voor een optreden in orde te krijgen is dat het concert dan maar uitgesteld moet worden.

Podia in de nieuwe regeling

Naast de artiesten is er nog een tweede categorie die direct te maken heeft met de artiestenregeling: de podia. Voor zaaleigenaren die optredens organiseren, verandert er als gevolg van de nieuwe regeling veel, zowel in administratief als in financieel opzicht.

Een eenvoudige rekensom maakt al snel duidelijk hoe omvangrijk de administratieve gevolgen voor een podium kunnen zijn. Als Paradiso bijvoorbeeld een korendag organiseert en tien Nederlandse koren uitnodigt voor een optreden, heeft het op één dag al snel zo'n tweehonderd extra werknemers. Voor alle koorleden moet een afzonderlijk dossier worden aangelegd, waar in de oude situatie met één loonverdelingsverklaring per koor kon worden volstaan. Een klein podium als Winston Kingdom programmeerde dagelijks gemiddeld twee bands. In de nieuwe regeling levert dit wekelijks ongeveer 56 werknemers op. Op jaarbasis zijn dat er bijna drieduizend. Voor elke

werknemer moet een dossier aangelegd worden en voor de buitenlandse musici moeten een sofi-nummer en een verblijfs- en tewerkstellingsvergunning worden aangevraagd. Vraagt het podium deze papieren niet aan en wordt de buitenlandse band netto betaald, dan moet het podium de 52 procent belasting volgens het anoniementarief betalen, waardoor de kosten voor het optreden verdubbelen. Bij brutoafspraken moeten de artiesten deze kosten voldoen.

Het moge duidelijk zijn dat de administratieve werkzaamheden niet alleen bij de podia enorm toenemen. Ook de belastingdienst krijgt het met de nieuwe artiestenregeling een stuk drukker. Zo zal het aantal aanvragen voor tewerkstellingsvergunningen aanmerkelijk toenemen.

Kleine instellingen zoals Winston Kingdom zijn absoluut niet berekend op de administratieve rompslomp die een dergelijke hoeveelheid werknemers en het aanvragen van allerhande formulieren met zich meebrengt. Naast de extra interne administratieve belasting die ontstaat, wordt ook het loonadministratiekantoor van dergelijke podia extra belast. Het podium krijgt daardoor met onvoorziene financiële lasten te maken. De VNP berekende dat een poppodium gemiddeld f 70.000,- moet reserveren voor het aantrekken van een administratieve kracht om alles af te handelen (Itallie 2001, bijlage). Deze uitgaven moeten op de een of andere manier worden terugverdiend. Aangezien de meeste amateurs op een optreden al geld toe moeten leggen, staan besparingen op gages niet ter discussie. De enige andere mogelijkheid is het verhogen van de entree- en consumptieprijzen. Dit druist echter in tegen de laagdrempeligheid die een podium als Winston Kingdom hoog in het vaandel heeft staan. Los daarvan hebben kleine podia een beperkte capaciteit met als gevolg dat verhoging van de toegangsprijzen toch onvoldoende extra inkomsten genereert.

Aan de hoogte van entreprijzen is bovendien ook een grens als er overwegend amateurs optreden. Als de regeling gehandhaafd blijft zullen met name kleine podia de deuren moeten sluiten. Grotere podia zullen eveneens stoppen met het programmeren van beginnende artiesten. De mogelijkheden voor deze groepen om op te treden zullen daarmee afnemen en in het ergste geval zo goed als verdwijnen. Dit zal de doorstroom in de verschillende podiumkunsten ernstig belemmeren. De inmiddels succesvolle nederpopscene zal bijvoorbeeld niet van onderen worden aangevuld met nieuw talent. Nieuwkomers kunnen niet of nauwelijks podiumervaring meer opdoen en zo een vaste schare fans opbouwen. Vergelijkbare effecten liggen ook in andere podiumkunsten voor de hand.

Zaalhouders worden niet alleen geacht de artiesten het afgesproken bedrag te betalen, maar ook 20 procent van het brutobedrag aan loonbelasting af te dragen. De kosten voor een optreden worden, zelfs bij gelijkblijvende nettogageafspraken met de artiesten, hoger. De VNP berekende dat een poppodium nog eens gemiddeld f 100.000,- extra kosten per jaar heeft, als direct gevolg van de nieuwe regeling (Van Itallie 2001, bijlage).

Bijstelling van de artiestenregeling 2001

Oorspronkelijk was het de bedoeling de regeling na twee jaar te evalueren. Onder druk van een aantal belangenorganisaties zoals het NPI, de VNP en de VSCD, en de aandacht van de media voor het besluit van Winston Kingdom om te stoppen met de programmering van livemuziek, zag staatssecretaris W. Bos van Financiën zich gedwongen de uitwerking van de nieuwe artiestenregeling eerder te bekijken.

Op 20 februari 2001 hadden de koepelorganisaties van de podia, het NPI, de VNP en de VSCD, en concertorganisatoren Mojo, Paradiso en de Melkweg een gesprek met

staatssecretaris Bos. In de periode voorafgaand aan dit gesprek had de staatssecretaris al aan de tafel gezeten met vertegenwoordigers van musici, musici zelf, organisatoren en hun fiscale adviseurs. De staatssecretaris was (eindelijk) doordrongen van de onbedoelde bijeffecten die de nieuwe regeling had voor artiesten, organisatoren en de podiumkunsten als sector. Hij zegde toe de amateurpodiumkunstenaars binnen afzienbare tijd tegemoet te komen. De kwestie voor buitenlandse artiesten en ensembles lag aanzienlijk ingewikkelder en behoefde nadere bestudering.

Op 22 februari gaf staatssecretaris Bos in een brief aan de Tweede Kamer aan hoe hij de knelpunten in de regeling wilde oplossen. Als eerste komen de binnenlandse amateurs in verenigings- of stichtingsverband aan bod. Bos doelt hier op zangkoren, fanfares en harmonieën. Het probleem dat zich voordoet is dat de gage voor een optreden nauwelijks de gemaakte kosten dekt en dat er geen sprake is van een bron van inkomsten. Hij stelt voor dit naar de oude situatie terug te brengen, waarin de leider van het gezelschap een inhoudingsplichtigenverklaring aanvraagt. Indien geen uitbetalingen aan de afzonderlijke leden worden gedaan, vloeit de onkostenvergoeding terug in de kas van de vereniging. Ook wanneer beperkte vergoedingen aan leden worden gegeven (maximaal f 42,- per week of f 1470,- per jaar) hoeft geen loonbelasting te worden betaald.

Een tweede knelpunt betreft binnen- en buitenlandse artiesten en kleine bands. Gedoeld wordt op Nederlandse en buitenlandse amateurs die een hogere gage ontvangen dan leden van zangkoren en dergelijke. In de oude situatie speelde deze groep vaak tegen een vergoeding van de onkosten. Bos denkt aan het invoeren van een bepaald bedrag dat als onkosten aangemerkt kan worden en waarover dus geen loonbelasting betaald hoeft te worden. Het

bedrag geldt per artiest per optreden. Dit komt tegemoet aan de wens die geuit is door onder andere het NPI en de VNP. In hun voorstel hoeft deze groep ook geen kostenvergoedingsbeschikking meer aan te vragen. Komen de onkosten boven het vastgestelde bedrag uit, vindt Bos, dan moet alsnog een kostenvergoedingsbeschikking aangevraagd worden. Dit laatste zal vooral van toepassing zijn op de semi-professionals.

Het derde punt waarop de staatssecretaris de gedupeerde partijen tegemoetkomt, is het belastingtarief. Deze wijziging is vooral van belang voor semi-professionals, die geen kostenvergoedingsbeschikking aanvragen en daardoor onder het belastingtarief van 20 procent vallen. De staatssecretaris stelt voor het belastingtarief standaard te verhogen naar 32,35 procent (het gangbare tarief in de eerste schijf). Zodoende blijft bij nettogage-afspraken het brutoloon gelijk aan dat in de oude situatie (Bos 2001a).

Met de voorgestelde wijzigingen wordt vooral tegemoetgekomen aan de knelpunten binnen de nieuwe artiestenregeling voor semi-professionals en amateurs. De reacties van de betrokken organisaties op de voorstellen van staatssecretaris Bos zijn wisselend, maar de grondhouding is positief. In een aantal vervolgbesprekingen zijn de voorstellen bijgeschaafd en zo lag er begin april 2001 een deels vernieuwde regeling waarin de bij de gesprekken betrokken organisaties zich kunnen vinden. Hoe het probleem met de grote en professionele buitenlandse artiesten en ensembles opgelost dient te worden, werd door de staatssecretaris vooruitgeschoven.

De belangrijkste aanpassingen betreffen: de mogelijkheid voor een onbelaste kostenvergoeding tot een bepaald bedrag per artiest; overnachtingen en vervoer: deze kunnen als onkosten aangemerkt worden; de kosten-

vergoedingsbeschikking: deze wordt eenvoudiger te verkrijgen; en een verhoging van het belastingtarief voor Nederlandse artiesten naar 32,35 procent. Deze aanpassingen zorgen voor minder administratieve handelingen en bieden de amateurs mogelijkheden om te blijven optreden.

Op 11 mei keurde het kabinet de door staatssecretaris Bos voorgestelde wijzigingen goed. Naar aanleiding van het tweede knelpunt is besloten tot een standaardonkostenvergoeding van f 300,- per artiest, ongeacht nationaliteit. Daarnaast is de situatie voor buitenlandse artiesten besproken, met als gevolg opheffing van het anoniementarief voor buitenlandse artiesten, de mogelijkheid een gezelschapsonkostenvergoeding aan te vragen - ook Nederlandse gezelschappen kunnen dat doen. Tot slot hoeven buitenlandse artiesten met een inkomen van meer dan f 100.000,- per jaar geen inkomstenbelasting meer te betalen en vereenvoudigt hun loonadministratie (Bos 2001b). De verhoging van het belastingtarief en de wijziging voor inkomstenbelasting van buitenlandse artiesten moeten via de geëigende weg in een voorstel tot wetwijziging aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. De veranderingen zijn echter met terugwerkende kracht geldig.

Totstandkoming artiestenregeling 2001

Zo lijkt het uiteindelijk toch nog mee te vallen met de consequenties van de nieuwe artiestenregeling. De manier waarop de regeling tot stand is gekomen roept echter vragen op.

In het rapport van de Commissie Cultuur en Belastingen, onder voorzitterschap van Cox Habbema, uit november 1999, werd al stilgestaan bij de gevolgen van de voorgestelde wijzigingen in de artiestenregeling. De commissie wees op een aantal onvolkomenheden en onrechtvaardigheden. Zij uitte onder andere kritiek op

het belastbaar maken van loon in natura, zoals hotelovernachtingen en andere onkosten. Ook werden vraagtekens geplaatst bij het belasten van inkomsten van amateurs, omdat deze 'per saldo geen positieve opbrengst uit hun artistieke activiteiten genieten' (Habbema 1999, 37). Daarnaast constateerde de commissie dat een van de gevolgen van de nieuwe regeling zou kunnen zijn dat buitenlandse artiesten en ensembles voortaan Nederland zouden mijden.

Begin 2000 voegde Dick Molenaar daar nog aan toe dat de nieuwe regeling verstrekende gevolgen voor het voortbestaan van met name kleine podia zou hebben. Ook zou de regeling op een aantal punten het gelijkheidsprincipe volgens de Europese regels schenden (Molenaar 2000). Bij de bespreking van de nieuwe belastingwet in de Eerste Kamer, in mei 2000, kwam al een aantal van de gebreken aan de regeling aan de orde en werden door PvdA-lid Ter Veld en GroenLinks-parlementariër Platvoet vragen gesteld (Handelingen Eerste Kamer 2000, 1217-1218, 1236).

De geuite kritiek leidde niet tot ingrijpende wijzigingen in de voorgestelde artiestenregeling. Er zijn slechts kleine aanpassingen gemaakt, de grote problemen waarop was gewezen, bleven (be)staan.

In november 2000 kwam de artiestenregeling tijdens de bespreking van de Cultuurnota van staatssecretaris Van der Ploeg in de Tweede Kamer opnieuw aan de orde. Het NPI en de VNP achtten de tijd rijp om in een brief aan de leden van de vaste Kamercommissie Cultuur nogmaals te wijzen op de negatieve gevolgen van de regeling (Van Beusekom en Van Itallie 2000). Ook de VSCD wees de commissieleden op de gevolgen van de nieuwe regeling voor haar leden. Deze acties hadden evenmin resultaat; noch de media, noch de politiek besteedden veel aandacht aan de kritiek op de regeling en de mogelijke effecten voor de Nederlandse podiumkunstenaars en podia.

Op het Noorderslagseminar op 5 en 6 januari 2001 werd een paneldiscussie aan het onderwerp gewijd. Al snel bleek dat podia geen idee hadden van wat hen te wachten stond. De belastingdienst kon hen ook niet verder helpen; deze wist zelf nog niet precies hoe de regeling in elkaar zat en wat nu wel en wat niet als onkosten opgevoerd kon worden. Inmiddels werden podia en artiesten die met de nieuwe artiestenregeling te maken krijgen, wel geacht volgens die nieuwe regels te werken. Al snel werd duidelijk dat de voorziene problemen werkelijkheid werden. Eind januari besloot het Amsterdamse podium Winston Kingdom om met ingang van 1 maart te stoppen met programmeren van livemuziek. Direct gevolg van deze beslissing was dat alle landelijke dagbladen aandacht aan de regeling en haar gevolgen besteedden. Programmeur Jeroen Blijleve van Winston Kingdom mocht op de televisie de beslissing zelfs toelichten.

Het besluit van Winston Kingdom leidde ook tot vragen in de Tweede Kamer. De kamerleden Reitsma en Visser van Doorn van het CDA en Dijsselbloem en Belinfante van de PvdA stelden de betrokken staatssecretarissen vragen over de gevolgen van de nieuwe artiestenregeling.

Wederom begon een offensief van een aantal instanties uit de betrokken podiumkunstensectoren tegen de artiestenregeling 2001. Zo riepen de VNP en de VSCD hun leden op de nieuwe regeling niet te hanteren, maar op de oude voet verder te gaan. De podia werd gevraagd hun belastingdienst te informeren, zodat deze in ieder geval op de hoogte was. Een aantal podia heeft aan deze oproep gehoor gegeven.⁶ De reacties van de plaatselijke belastingkantoren op het niet volgen van de regeling varieerden van 'wij hebben uw brief ontvangen' tot 'u bent hiermee in overtreding van de wet'. In een aantal gevallen toonde de belastingdienst enig begrip voor actie. Hij gaf te kennen dat zolang er nog

besprekingen plaatsvonden over de inhoud van de nieuwe artiestenregeling, hijzelf de nieuwe regelgeving nog niet zou volgen.

Een slechte timing?

De vraag is nu hoe het zover heeft kunnen komen dat de regeling ongeschonden door stormen van protest heen kon laveren. Om te beginnen is het opvallend dat staatssecretaris Van der Ploeg van Cultuur zich in het geheel niet in de commotie rond de artiestenregeling heeft gemengd. Gezien zijn betrokkenheid bij met name de populaire muziek had die sector waarschijnlijk meer van hem verwacht. Meer dan eens noemde hij de popmuzieksector als een voorbeeld van ondernemende cultuur. Hij schoof Winston Kingdom naar voren als voorbeeld van inventieve programmering met weinig geld. Het is des te opvallender dat hij zich, na de roemruchte beslissing van Winston Kingdom, niet heeft laten horen.

Dan is er het dubbele perspectief dat uit het beleid van de ministeries van OCenW en Financiën naar voren komt. Het ministerie van OCenW heeft voor het Actieplan cultuurbereik en het Podiumplan van het NPI in de kunstenplanperiode 2001-2004 extra geld beschikbaar gesteld, met name voor uitbreiding van de programmering. Een van de eerste gevolgen van de nieuwe artiestenregeling was echter dat de kosten voor met name het programmeren van amateurs dusdanig uit de hand liepen dat een aantal podia besloot de programmering terug te schroeven. De conclusie ligt voor de hand dat het door het ministerie van OCenW extra beschikbaar gestelde geld eerder is aangewend om de extra kosten te dekken, dan voor uitbreiding van de programmering. Het lijkt er nu alleszins op dat de regeling vooral bedoeld is om de overheid van extra inkomsten te voorzien: de enige die er in de nieuwe regeling namelijk - financieel - op vooruitging, was de overheid.

Tot slot valt op dat staatssecretaris Bos de kritiek die de verschillende belangenorganisaties en andere betrokkenen op de nieuwe artiestenregeling hebben geuit, nauwelijks ter harte heeft genomen. Pas toen de media nieuws zagen in de gevolgen van de nieuwe regeling, is actie ondernomen. Vanaf dat moment is door het ministerie van Financiën alles in het werk gesteld om zo snel mogelijk tot een oplossing te komen en is er herhaaldelijk overleg gevoerd met betrokken instanties om de knelpunten op te lossen. Mogelijke oorzaak van het negeren van de noodkreten uit het veld, is dat de betrokken ministeries het te druk hadden met lopende zaken. Zo was men bij het ministerie van Financiën druk bezig met de invoering van een nieuw belastingstelsel, waar de artiestenregeling slechts een beperkt onderdeel van is. Staatssecretaris Van der Ploeg had zijn eigen cultuurnotabesognes. Vervolgens was hij begin 2001 druk doende met de reorganisatie van het orkestbestel. Kennelijk was de timing slecht. Het was wellicht verstandiger geweest de artiestenregeling apart en op een later tijdstip te herzien, in plaats van deze mee te nemen in de toch al niet eenvoudige herziening van de belastingwet.

André Nuchelmans

is stafid bij de Boekmanstichting.

Literatuur

- Aanhangsel van de Handelingen Eerste Kamer der Staten-Generaal (2001) Vragen door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 140 van het Reglement van Orde, en de daarop door de regering schriftelijk gegeven antwoorden. 's-Gravenhage: Sdu, 23, 25-27.
- Aanhangsel van de Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal (2001) *Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden*. 's-Gravenhage: Sdu, 1399, 1401, 1529-1531.
- Beusekom, J. van en G. van Itallie (2000) *Brief aan de leden van de vaste Kamercommissie Cultuur*. Nationaal Pop Instituut en Vereniging van Nederlandse Poppodia.
- Bos, W.J. (2001a) *Artiestenregeling: brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal*. Den Haag: Sdu (22 februari).
- Bos, W.J. (2001b) *Artiestenregeling: brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal*. Den Haag: Sdu (11 mei).
- Dossier *Belastinghervormingen 2001: gevolgen voor musici en muziekpodia*: diverse artikelen uit dag- en weekbladen, aanwezig in bibliotheek Boekmanstichting.
- Habbema, C. (voorz.) (1999) *Hoog aanslaan, laag belasten*. Commissie Cultuur en Belastingen. Z. pl.: Commissie Cultuur en Belastingen.
- Handelingen Eerste Kamer* (2000) 'Belastingherziening'. Nr. 26, 8 mei, 1213, 1217-1218, 1236, 1239, 1262-1263, 1272, 1278, 1287, 1293.
- Handelingen Eerste Kamer* (2000) 'Belastingplan'. Nr. 12, 12 december, 467, 472, 479, 515-516, 545-548.
- Handelingen Tweede Kamer* (2000) 'Veegwet'. Nr. 26, 2081-2082, 2104-2105, 2173, 2180.
- Itallie, G. van (2001) *Brief aan de directies van alle leden van de VNP*. Amsterdam: Vereniging van Nederlandse Poppodia.
- Langenberg, B.J. (2001) 'Twee sporen: recente ontwikkelingen in arbeidsrelaties in de culturele sector'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 47, maart, 67-76.
- Leeuwen, C.H.J. van, M.T.M. Koedooder, N.F.M. Mens et al. (1999) *Praktijkids artiest en recht 1999*. Deventer: Kluwer.
- Molenaar, D. (2000) 'De rare artiestenregeling, vanaf 2001 in een nieuw jasje'. In: *Weekblad voor Fiscaal Recht*, nr. 6381, 6 april, 513-524.
- Plas, J. van der (2001) 'Nieuwe belastingwet bedreigt kleine popmuzikant'. In: *Fret*, jrg. 8, nr. 1, januari/februari, 38-39.
- Steinmetz, A. (1995) *Belastingen en rechtsvormen voor popmuzikanten*. Amsterdam: Stichting Popmuziek Nederland.
- Stichting Popmuziek Nederland (1995) *Belastingen en rechtsvormen voor popmuzikanten*. Amsterdam: SPN.
- Veldhuizen, E. (2000) 'Loon- en inkomstenbelasting vanaf 2001'. In: *Muziekwereld*, nr. 2, 9-12.
- VSCD (2000) *De gevolgen van de artiestenregeling 2001: knelpunten en aanbevelingen*; notitie van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties, in

samenwerking met andere brancheverenigingen in de podiumkunsten en direct betrokken organisaties.
Amsterdam: Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties.

Websites

<http://www.allarts.nl>

Site van Allarts Belastingadviseurs, met ruime aandacht voor de artiestenregeling.

<http://www.popinstituut.nl>

Site van het Nationaal Pop Instituut, met een uiteenzetting over de gevolgen van artiestenregeling en het laatste nieuws

Noten

1. Voor een definitie van het begrip artiest, zie Van Leeuwen, Koedooder, Mens et al. 1999, 15-16.
2. Zie onder andere *NRC Handelsblad*, 29 januari 2001, en *Het Parool*, 26 januari 2001.
3. In de praktijk lopen verschillende groepen in elkaar over, omdat artiesten vaak meerdere banen tegelijkertijd hebben, zowel binnen als buiten de culturele sector.
4. Duitsland kent een soortgelijke regeling, de *Auslandsteuer*. Deze gaat nog een stapje verder dan de Nederlandse variant, zoals die in de oorspronkelijke nieuwe artiestenregeling voorkomt. Buitenlandse artiesten moeten sinds 1996 bij optredens in Duitsland standaard 29 procent van de gage aan belasting betalen. Aftrek voor gemaakte onkosten is niet mogelijk. Deze regeling heeft tot gevolg gehad dat bijvoorbeeld Prince en Michael Jackson niet meer in Duitsland optreden. Om enigszins aan de fans tegemoet te komen geven ze wel optredens net over de grens in aangrenzende landen als Polen en Nederland (Nijmegen, Limburg).
5. De vrees dat bekende popacts Nederland links zouden laten liggen, wordt vooralsnog niet bewaarheid. De bekende groepen, waarvoor zij optredens in Nederland verzorgen, nemen zelf belastingadviseurs in dienst, die de zaak voor hen afhandelen. Zelfs als er geen kostenvergoedingsbeschikking is aangevraagd, weten zij hier een oplossing voor te vinden. Kleinere podia vermoeden dat onbekendere buitenlandse bands minder optredens in Nederland in hun tourschema opnemen dan voorheen.
6. In de praktijk heeft een aantal podia zich keurig aan de nieuwe regelgeving gehouden. Voor het Nijmeegse poppodium Doornroosje betekende dit in het eerste kwartaal van 2001 honderd extra werknemers. Andere podia gingen op de oude voet verder, maar zorgden er wel voor aan de administratieve eisen te kunnen voldoen als de regeling doorgang zou vinden. Tot slot waren er podia die het advies van de VNP en de VSCD opvolgden en volgens de oude regeling bleven werken. De VNP heeft geen cijfers over het aantal podia dat aan

de oproep gehoor heeft gegeven; de VSCD weet van minstens 25 leden dat zij de nieuwe artiestenregeling niet volgen. Aangezien zij ervan uitgaan dat niet iedereen dit aan de VSCD doorgeeft, zullen het er zeker meer zijn.

Bibliografische gegevens

Nuchelmans, A. (2001) 'Chaos!: artiesten en podia gemangeld in de artiestenregeling 2001'. In: *Boekmancahier*, jrg. 13, nr. 48, 197-208.